

in epistolam I ad Corinthios VII

te. **P**otat autē corp^o nostrū dñm in q̄tum diuino mīste-
rio deputat. sic ergo homo debet vitare ne in corpus suū
peccet fornicādo quod est contra gloriā dei & cōtra minis-
terium quod corpus nostrū debet deo.

Incipit capitulum septimum.

De quibus autē scripsistis mihi bo-
num est homi mulierē nō tange-
re. Propter fornicationem autem
vnusquisq; suā vxorem habeat: &
vnaqueq; virum suū habeat. Uxori vir de-
bitur reddat: similiter autē & vxor viro. Mu-
lier, potestates sui corporis nō habet sed vir
Similiter autē & vir sui corporis potestatem
non habet: sed mulier. Nolite fraudare inui-
cem: nisi forte ex cōsensu ad tēpus vt vacet
orōni: & iterū reuertimini in id ip̄m: ne tēp-
tet vos sathanas ppter incōtinentiam vřaz
hoc autē dico scđm indulgentiā. & nō secun-
dum imperium. Uolo autē om̄s vos homies
esse sicut ip̄m. Sed vnusquisq; propriū
donum habet ex deo: aliū quidē sic. ali^o ve-
ro sic. Dico autē nō nuptis & viduis: bonū
est illis si sic permāserit sicut & ego. **S**i nō
se continent nubant. Melius est em̄ nubere

q̄ vii.

Post q̄ aplūs respōdit fornicariū & sustinētes eū. hic
accedit ad tractādum de matrimonio. & circa hoc tria facit
Primo determinat de cōiugatis matrimonio iunctis. Se-
cundo de virginibus ibi. De virginib^{us} autē &c. Tertio de
viduis ibi. Mulier alligata est &c. Circa p̄mū duo facit
Primo instruit eos q̄ nō sūt m̄ionio iuncti vtrū. s. debeāt ma-
trimoniū cōtrahere. Secdo manifestat qd̄ dixerat ibi. **D**
autē dico &c. Circa p̄mū duo facit. Primo manifestat qd̄
circa hoc sit p se bonū. Secdo qd̄ necessariū ibi. Propter for-
nicationem autē &c. Circa p̄mū cōsiderandū est q̄ in de-
testationē fornicationis p̄tra quā loquit^{ur} iā fuerat aliqui
nō habētes zelum dei s̄m scientiā in tantū p̄cedebāt q̄ es-
tiam matrimoniū cōdemnabāt s̄m illud. p̄. thy. 4. In p̄-
pocrisi loquētiū mēdaciū p̄hibentium nubere. Et q̄a
hoc durum corinthiis videbat fidelibus sup hoc aposto-
lo scripserūt eius sententiā req̄rentes. & ideo aplūs eis r̄i-
det. Ita respōdit ea que facitis. de quib^{us} autē scripsistis
mihi. r̄i deo q̄tum ad m̄ionium bonū est homini mulie-
rem nō tāgere. Circa qd̄ notandū q̄ mulier data est vi-
ro ad adiutorium generationis. & in hoc d̄r̄ vis generati-
ua a nutritiua. q̄ vis nutritiua deseruit homini ad cōsua-
tionem indiuidui. **U**nō bonū est homini nutrimento vti.
q̄ per hoc ei^o vita p̄seruat. generatiua autē nō deseruit hoī
ad cōseruationē indiuidui sed ad p̄seruationē sp̄ei. **U**nde
nō pōt dici q̄ bonū est hoī ad suū indiuiduū mulierē tan-
gere. p̄mo quidē q̄tum ad animā q̄ vt aug. dicit in scdo
soliloquio. **N**ihil sic desicit animā ab arce virtutis sue si-
cut cōtactus ille corporū sine quo vxor haberi nō pōt. et
ideo **E**xo. 19. dicit populo accepturo legē dei. **N**ote pa-
rati in diem tertium. & ne app̄p̄nquetis vxorib^{us} vestris.
p̄mū regū. 21. Dixit achimelech ad dauid. **S**i mūdī sunt
pueri maxime a mulierib^{us} māducent panē sanctus. Secdo
q̄tum ad corpus qd̄ vir subijcit p̄ matrimoniū potestati vx-
oris se ex libero suū cōstituent. Seruit^{ur} autē hec p̄ om̄s

bus alijs est amara. **U**nde & ecc. 7. dicit. **I**nveni amario-
rem morte mulierē. **T**ertio q̄tum ad res erroriozes quas
rūz occupatione necesse est hoīem implicari q̄ habet vxor-
em & filios nutritōdos. cum tñ dicit. 2. thy. 2. **N**emo mī-
litans dō implicat se negotijs secularib^{us}: vt ei placeat cul-
se. pbavit. **U**nde cū dicit. **P**ropter fornicationē &c. ostē-
dit quid circa hoc sit necessariū. **P**rimo q̄tum ad cōtrac-
tum m̄ionij. Secdo q̄tum ad actū m̄ionij iā cōtrac-
ti ibi. **U**xori vir debetur. &c. **C**irca p̄mū cōsiderandū est
q̄ act^{us} generatiue virtutis ordinat ad cōseruationē sp̄ei.
per generationē filioꝝ & q̄ mulier data est viro in adiuto-
rium ḡnationis. **P**rima necessitas tāgendi mulierē est p-
pter p̄creationē filioꝝ. **U**nde & gen. p̄mo dicit. **M**ascu-
lum & feminā creauit eos & b̄ndixit eis de^o & ait. **R**escis-
te & multiplicamini & replete terrā. sed hec necessitas fuit
circa institutionē hūani generis q̄ diu oportuit multū
cari populū dei p̄ successionē carnis. **S**ed aplūs p̄siderās
humanū gen^{us} iā multiplicatū & p̄p̄m dei iā esse augmē-
tatum nō p̄pagatione carnis: sed generatione q̄ est ex aq̄
& spū sancto. vt dicit **Jo. 3.** p̄terminist hanc necessitatem
quā. s. p̄mitus institutū fuerat m̄ionij in officij natu-
re & p̄ponit scđm necessitatē scđm quā institutū est in re-
mediū culpe. **Q**uia em̄ carnalis p̄cupia adhuc post bap-
tismū in fidelib^{us} remanet licet nō d̄netur. instigat homi-
nes maxime ad act^{us} venereos ppter vehementiā delecta-
tionis. **E**t q̄ maioris virtutis est totaliter hāc concupiam
supare q̄ possit oibus cōuenire. s̄m illud **Ma. 19.** **N**ō om-
nes capiūt verbū hoc **N**ecessariū est q̄ in p̄te cōcupie ces-
datur & in p̄te supetur qd̄ quidē fit d̄s act^{us} ḡnationis ra-
tione ordinat & nō totalit̄ homo cōcupia ducit sed magis
cōcupia subdit rōni. **H**abet autē hoc ratio naturalis q̄ hō
vtat generationis actu s̄m q̄ cōuenit ḡnationi & educati-
oni filioꝝ. hoc autē in brutis animalibus inuenit q̄ in q̄buscū-
q̄ sp̄ibus animalū sola femina nō sufficit ad educationē. p-
lis masculus simul nutrit plem cū femina. & ad hoc erigi-
tur q̄ mascul^{us} cognoscat p̄p̄riā plem. & ideo in oib^{us} tali-
bus animalib^{us} vt patet in colūbis turturib^{us} & huiusmodi na-
turaliter indita est sollicitudo de educatione p̄lis. & pro-
pter hoc in huiusmodi nō sunt vagi & ind̄ntes cōcubit^{us} ex
quib^{us} sequeret incertitudo p̄lis. sed mascul^{us} determinat
tus determinate femine cōiungit nō ind̄nter quelz cuius-
bet sicut accidit in canib^{us} & alijs huiusmodi animalib^{us} in quib^{us}
sola femina nutrit p̄lis. **M**aximē autē in sp̄e humana
masculus requirit ad p̄lis educationē q̄ nō soluz at̄p̄d̄t
tur s̄m corp̄is nutrimentū sed magis s̄m nutrimentū anī-
mē s̄m illud heb. 12. **P**atres quidē carnis n̄fe habuim^{us}
eruditores. & reuerēbamur eos. & ideo rō naturalis dicitur
q̄ in sp̄e hūana nō sūt vagi & incerti cōcubit^{us} quales sūt
cōcubitus fornicarij. sed sūt determinati viri ad determinā-
tas feminā q̄ quidē determinatio fit p̄ legē m̄ionij. **S**ic
igitur triplex bonū habet m̄ionij. p̄mū quidē q̄ est d̄
offm̄ nature put. s. ordinat ad generationē & educationē
p̄lis. & hoc bonū est bonū prolis. **S**cđm bonū habet. p̄-
ut est in remedij concupie q̄. s. coartatur ad determinatā
p̄sonā & hoc bonū dicit fides. quā. s. vir seruat vxori sue
nō accedēs ad aliā & similiter vxor viro. **T**ertiu^m bonū ha-
bet. put in fide cōtrahit xpi. qd̄ quidē bonū dicit sacrifici-
um in q̄tum significat cōiunctionē xpi & eccle. s̄m illud
ep̄h. 5. **S**acramētū hoc magnū est. ego autē dico in xpo
& ecclesia hoc est ergo qd̄ dicit. **D**ictum est q̄ bonū est ho-
mini mulierē nō tāgere. sed q̄ ad hoc bonū nō sūt oēs
hoies ydonei. vnusquisq; vir ppter fornicationē. s. vitādaz
suam vxorē habeat. i. sibi determinatā vt tollantur vagi &
incerti cōcubitus qd̄ p̄tinet ad fornicationē. **U**n̄ & puer.
5. **R**etare cū muliere adolescentie tue. **E**t postea subditur

in epistolam I ad Corinthios. VII.

his circumstantijs psonaz & negocior. & fm hoc deus vult quosdā dānari. & apius quosdā m̄fionio iungi. ¶ Deinde cū dicit. Sed vnusq̄sq̄ assignat rōm quare fm indulgentiam matrimonij pmiserit. qz scz nō quilibz rāte virtutis donum accepit a deo vt. s. possit totaliter cōtinere sicut et domin⁹ dixit. Ma. 19. Nō om̄s caplūt verbū hoc sed qui capere pōt capiat & hoc est qd dicit. vellem qdem om̄s esse cōtinentes sed vnusq̄sq̄ ppriuz. i. fm certā mensuram habet donū ex deo alijs qdem sic. puta vt in virginitate deo feruiat. alij vero sic id est. vt dō fūiat in matrimonio scdm illud Ma. 25. Qui dedit quinqz talēta. alij dō duo alij vero vnū vnicuiqz fm ppriā v̄tutem. Et sap. 8. Sci ut qm̄ aliter nō possum esse cōtinens nisi de⁹ det. & hoc ipsum erat sapiētie scire cui⁹ esset hoc donuz. ¶ Deinde cū dicit. Dico autē &c. exponit qd obscure dixerat & pmo q̄ tam ad hoc q̄ dixerat. Nolo om̄s homines esse sicut me ipsum qz. s. hoc est absolute meli⁹. Unde dicit. Dico autē. s. exponēdo nō nuptis. i. x̄ginib⁹ & viduis bonū est illis si sic pmāserint. s. cōtinentes sicut ego fm illd sap. 4. Quā pulcra est casta generatio cū claritate. Scdo q̄tum ad h⁹ q̄ dixerat. Sed vnusq̄sq̄ &c. quasi dicit qz nō quily hoc donū cōcepit a deo Et cōtineat. vñ dicit qz si nō p̄tinent id est si donū cōtinendi nō acceperūt nubāt. i. matrimonio iungātur fm illud. i. r̄by. 5. Nolo iuuenes nubere & assignat rōm subdēs. Melius est em̄ nubere q̄ vri id est q̄ cōcupia supari. Concupia est calor qdā por⁹ q̄ ergo cōcupia impagnat calefcit quidē. sed nō vri nisi humores grē p̄dat a cōcupia supatus. Unde & Job. 31. dicit. Ignis est vsqz ad cōsumationē deuorās & vniuersa eradicās germina. Est autē hic arēdendū qz ap̄tus hoc vritur abusiua cōparatiōe. Nā nubere bonū ē licet min⁹. vri autē ē malum. Meli⁹ est ergo. i. magis tolerandū qz hō minus bonum habeat q̄ qz incurrat incōtinētie malū. & hoc est qd supra dixit. ppter fornicationē scz vitandā vnusq̄sqz suaz vxorē habeat &c. Et postmodū ne rēptet vos sathanae ppter incontinentiā vestram.

Lectio secunda.

His autē qui in m̄fionio iuncti sunt precipio nō ego sed domin⁹: vxorē a viro nō discedere. Quadi si discesserit manere innuptam: aut viro suo reconciliari. Et vir vxorē nō dimittat. Nam ceteris dico ego nō domin⁹. Si quis frater vxorē habet infidēlez & hec consentit habitare cum illo nō dimittat illam. Et si qua mulier fidelis habet virum infidēlem: & hic p̄sentit habitare cum illa nō dimittat virū. Sanctificatus est em̄ vir infidelis per mulierem si delem & sanctificata est mulier infidelis p̄ virum fidelem. Alioquin filij vestri immūdi essent nunc autem sancti sunt.

Supra ap̄tus posuit documēta de cōtractu matrimonij: hic instruit eos qui tā m̄fionium cōtraxerunt de m̄fionio nō dissoluēdo. & primo docet eos qui sunt in m̄fionio iuncti vt in m̄fionio maneant. Scdo ponit vtilē doctrinā q̄tum ad om̄s stat⁹ vel cōditiones hoīm ibi. Anūquēqz sicut vocauit de⁹ &c. Circa p̄mum duo facit. Primo agit de indissolubilitate m̄fionij q̄tum ad eos q̄ sunt vni⁹ cultus. Scdo q̄tum ad eos q̄ sunt in dispari cultu ibi. Nam ceteris ego dico &c. Circa p̄mum duo facit. Primo ponit p̄ceptū de indissolubilitate m̄fionij. Scdo docet quid

sit seruandū qm̄ m̄fionuz quodāmodo sepatur sibi. ¶ Si dīscesserit &c. Dicit ergo p̄mo dixi nō nuptis. i. x̄ginibus et viduis qz melius est eis si sic pmāserint hijs autē qui matrimonio sunt cōiuncti nō patet eadē p̄ditio. hijs em̄ p̄cipio nō ego. s. iudicā mibi auctoritate sed dñs hoc p̄cepit dicens. Mat. 19. Quos de⁹ cōiunxit hō nō sepet. p̄cipio in q̄ vxorē a viro nō discedere & subintelligendū est excepta cā fornicationis quā xp̄us excepit. & hic tacet quia notissima est. Hāc solā excepit dñs ceteras oēs molestias iubet p̄ fide cōiugij fortiter sustineri. Mat. 19. Quicumqz dimiserit vxorē suā & aliaz duxerit excepta cā fornicationis mechatur. Hoc autē qd dicit hic fm glo. aug. intelligitur de cōiunctis m̄fionaliter quoz vterqz fidelis ē & si discesserit. s. ppter cām fornicationis p̄cipio in q̄ manere innuptaz viuentē marito qz si soluit matrimonium quo ad thozū non tñ quo ad vinculū. aut viro suo reconciliari. s. si vir nō cōtinet et similiter vir vxorē nō dimittat nisi ob cām fornicationis. Similis forma in viro & in muliere seruatur. Unde supplendū est qd de vxorē pmisit. s. qz si oīno dimiserit nō ducat alia vel reconcilietur vxori. Sed contrarium videt dicere ambrosius vnde dicit. Ideo nō subdit de viro sicut de muliere qz licet viro alia ducere. qz inferi or nō oīno hac lege vritur qua & superior. Sed magister dicit a falsarijs esse appositū iō nullatenus est tenendū. ¶ Notandū est hic qz seprē sunt casus in quib⁹ vir nō potest ob cām fornicationis vxorē dimittere. ¶ Primus casus quū ip̄emet eā p̄stituit. ¶ Scdo quū ip̄e cū alia fornicatus fuerit. ¶ Tertio quū ip̄e ei occasione fornicandi de vit vt qz nō vult reddere dbitū. ¶ Quarto quū ip̄a credēs p̄babiliter virū mortuū alteri nup̄it. ¶ Quinto quū violēter ab aliquo oppressa fuit. ¶ Sexto quū sub sp̄e viri sui ab altero p̄gnita fuit. ¶ Septimo quū fuit a viro post adulterium manifeste dephensum nihilomin⁹ retenta. ¶ Deinde cū dicit. Nā ceteris dico &c. agit de infirmitate matrimonij disp̄s cult⁹. cū alter est fidelis alter nō. Vbi p̄mo dicit qz fidelis nō dimittat infidelē volentē sine contumelia creatoris cohabitare. Scdo qz si nō vult fidelis nō tenetur eū sequi s̄z pōt alteri nubere ibi. ¶ Si infidelis viscedit &c. Tertio qz nisi infidelis p̄ior recedat fidelis debet patienter cōmanere ibi. Vñ em̄ mulier &c. In p̄ma p̄mo ponit admonitiōē. Scdo amonitiōnis rōm ibi. Sanctificat⁹ est em̄ &c. In p̄ma p̄mo loquit generaliter tam viris q̄ feminis. Scdo sp̄cialiter viris ibi. Si quis frat̄ &c. Tertio sp̄cialiter feminis ibi. Et si qua mulier &c. Dicit ergo. nam ceteris. i. vbi nō vterqz fidelis est sed alter fidelis alter infidelis. dico ego consulendo nō p̄cipiendo. non dñs dicit hoc proprio ore. ac si dicat & hoc dico ex deo. licet ip̄e nō dicat hoc ore pp̄rio. vico in q̄ hoc. si quis frat̄ fidelis cōuersus. s. ad fidem in cōiugio. Intelligit em̄ hoc de hijs qui in infidelitate cōtraxerunt. nō de hijs qui in disp̄s cultu. Tunc em̄ nullū esset m̄fionium sed essent sepandū sicut fecit esdras. p̄. esdr. 10. Si quis in q̄ talē habet vxorē infidelē & hec cōsentit habitare cū illo sine contumelia scz creatoris nō dimittat illā cōsiliū est nō p̄ceptum vt qui p̄rtariuz agit nō sit trāsgressor. fm glo. ¶ Deinde cum dicit. Et si qua mulier. Hic loquit sp̄cialiter feminis. vbi p̄mo sup̄dit fidē in aliquo cū dicit. Et si qua mulier. Scdo infidelitatē in altero cū addit. Viruz infidelē. Tertio infidelis voluntatē cohabitandi ibi. Et hic cōsentit. Quarto cōsultat fideli cōmanere illi ibi. Nō dimittat. Dicit ergo & similiter si qua mulier fidelis habet viruz infidēlem & cōsentit habitare cū illa sine cōtumelia creatoris. nam si nollet cohabitare sine cōtumelia noīs xp̄i debet si delis eū dimittere qz cōtumelia creatoris soluit m̄fionij fm glo. & pōt fidelis p̄trahere. si in q̄ ita est non dimittat virum cōsiliū est nō p̄ceptuz. licet em̄ infidelē fidelis vis

Explanatio sancti Thome

mittere. sed tunc non expediebat. ¶ Deinde cum dicit. Sanctificatus est vir. postea admonitione hic ponit admonitionis rationem. ubi allegat exemplum. Secundo periculum ubi. Aliis quoque. Tertio fructum ubi. Hic autem sancti etc. In prima primo explicat de viro infideli. Secundo de muliere ubi. Et sanctificata est mulier etc. Dicit ergo sanctificatus est. q. d. fidelis infidelis volentem cohabitare non dimittat. hoc ideo dico. sanctificatus est et etc. Hoc dupliciter legitur primo modo sanctificatus est enim vir infidelis aliquando per mulierem fidelem. i. aliquando contingit quod unus per alium convertitur ad fidem et sic sanctificatur et hoc iam forte contigerat sicut Siffini per theodora romae tempore clemetis conversus est. et similiter sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem. s. per ipsius admonitionem et doctrinam. Alio modo legitur sic. Praefidelis infidelis non dimittat. sanctificatus est enim vir etc. id est nullam immunditiam contrahit fidelis ex cohabitatione vel ex commixtione cum infideli. sed servat veram pudicitiam secundum augustinum. ¶ Deinde cum dicit. Alioquin filii etc. hoc legitur dupliciter. Uno modo de filiis nascituris. Alio modo de iam natis. Primo modo sic. alioquin. s. si disceditis et vos alii copularis. filii vestri qui de hac copula nascerentur immundi essent scilicet spurii quia non de legitimo matrimonio. Hic autem si praesentis sancti sunt. i. mundi. quia de legitimis coniugiis nati. Secundo modo legitur sic. Alioquin. s. si disceditis filii vestri iam nati immundi essent. i. infidelitate remaneret sequentes scilicet maiorum partem que tunc erat infidelium. nunc autem si praesentis sancti sunt. i. christiani sunt. ¶ Deinde cum dicit. Sanctificatus est vir infidelis per mulieres fideles. Thema in festo beate ceciliae que convertit virum suum ad fidem. Inter omnia que regunt hominem in via salutis precipuum est sequi societatem sanctorum. Hoc ostendit psalmista verbo cum dicit. Cum sancto habitatus eris etc. Hoc ostendit cecilia facta secundum quod hic dicitur. sanctificatus est vir etc. In quibus verbis tria commendatur. scilicet natura. gratia et doctrina. Natura humana que notatur in muliere. gratia que notatur in viri sanctificatione ut sibi sit nobilitas per naturam. deo humilis per fidem. primo utilis per doctrinam doctrina enim redditur incedibilior consideranti. actu obsequii et oppositi. Actus est sanctificare. obsequii est vir. oppositum est infidelitas. Infidelitas est culpa tenacior. virilitas sexus robustior. sanctificare actus difficilior. Et tunc cum dicitur mulier per doctrinam suam convertit incredulum emolliuit robustum. mundavit immundum. et sic sanctificavit infidelis virum. Multe vero sunt proprietates mulieris incedibiles. que huic conveniunt ut sunt tres proprietates que ad actum cordis. tres quoque ad actum oris. et tres quoque ad actum operis. Tres prime sunt sapientia ex parte rationalis. puer. 9. Sapientis mulier edificat sibi domum. Prudentia ex parte concupiscentis. Ecc. 4. 0. Edificatio civitatis confirmabit nomen et super eam mulier immaculata computabit. Constantia ex parte irascibilis. Ruth. 3. Scit omnis populus te esse mulierem virtutis etc. Tres secunde sunt modestia contra multiloquium. ecc. 26. Mulier sensata et tacita non est imitatio anime crudite. Veritas contra mendacium. Judith. 8. Omnia que loquuta es vera sunt. Discretio contra stultiloquium. 1. 2. 25. Erat mulier prudentissima et speciosissima. Judith. 11. Non est talis mulier super terram in aspectu in pulchritudine et in sensu verborum. Tres ultime sunt sanctimonia in facto Judith. 8. Ora pro populo quia mulier facta es. Hereticum in signo ecc. 26. Ora super gratiam mulier sancta et pudorata. Gra in conversando. puer. 11. Mulier gratiose inveniet gloriam propter eminentiam horum dicitur de beata virgine maria. Benedicta tu in mulieribus.

Lectio tertia.

Quod si infidelis discedit discedat. Non enim fuit tibi subiectus? Et frater vel soror eiusmodi. In pace autem vocavit vos

deus. Unde enim scis mulier si virum saluam facies? Aut unde scis vir si mulierem saluam facies? Nisi unicuique sicut divisit dominus. Unum quicquid sicut vocavit deus ita ambulet: et sicut in omnibus ecclesiis doceo. Circumcisus aliquis vocatus est: non adducat prepucium. In prepucio aliquis vocatus est: non circumcidatur. Circumcisio nihil est. et prepucium nihil est. sed observatio mandatorum dei. Unusquisque in qua vocatione vocatus est: in ea permaneat.

Supra ostendit quod infidelis non debet dimittere infidelis cohabitare volentem. hic autem dicit quod si non vult cohabitare non tenet fidelis eum sequi. sed potest alteri nubere. Ab ipso ponit ipsa concessio. Secundo concessio ratio duplex. primo est libertas ubi. Non est enim servituti etc. Secunda est pacis tranquillitas ubi. In pace autem etc. Dicit ergo quod si infidelis vir vel mulier discedit a fidele odio fidei discedat et potest fidelis qui dimittitur contrahere. primum enim matrimonium dissolubile erat quia nunquam fuit ratum. Non est servituti. s. conjugali subiectus est frater aut soror fidelis id est non cogit sequi infidelis odio fidei discedentem sicut dicitur glo. Jo. 8. Si filii vos liberaverit vere liberi eritis. In pace autem. q. d. Ido discedat fidelis quod in pace vocavit nos deus id est ideo non debemus litigare cum eo qui odio discedit. Vel sic. Quamvis ita sit quod fidelis non est subiectus servituti nihilominus tamen non debet occasione discordie et dissidii parere. sed pacem servare. In pace autem vocavit nos deus. Non est enim deus dissensionis sed pacis infra. 11. ¶ Deinde cum dicit. Unde enim scis mulier etc. hic dicitur quod si infidelis non discedat fidelis debet patienter comanere. Ad quod allegat primo speciem aliene personae. Secundo permanentiam in statu proprie vocationis ubi. Unumquemque sicut vocavit deus etc. Tertio exemplum in ritu conversationis ubi. Circumcisus aliquis etc. Quarto exemplum in statu conditionis ubi. Servus vocatus es etc. In prima primo innuit quod mulier fidelis comanendo virum ad fidem potest convertere. Secundo quod similiter vir fidelis mulierem infidelem potest saluare ubi. Aut unde scis hoc vir etc. Tertio quod ideo debet patienter comanere ubi. Nisi unicuique etc. Dicit ergo. unde enim scis. q. d. vere debet manere fidelis cum infideli quod unde scis. i. scire potes. o tu mulier fidelis si virum infidelis saluam facies eum. s. comanendo et convertendo ad fidem. q. d. hoc potest contingere. Ambrosius h. ideo dicit quod forsitan potest credere qui horret nomen christi. Aut unde scis id est scire potes o tu vir fidelis si mulierem infidelem saluam facies eam ad fidem convertendo quod hoc sperare debes. Nisi unicuique hoc dupliciter legitur. Uno modo sic. Unde scis hoc nisi ita habeas te supple ad tuum compare sicut domus natus divisit unicuique secundum viro peste et mulieri subesse. Secundo modo sic. Unde scis hoc nisi quilibet ambulet perseveranter ita sicut deus vocavit unumquemque id est in eo statu in quo deus vocavit unumquemque non autem quomodo sint quasi dicat et hoc ita predicat in ecclesia vestra sicut in omnibus ecclesiis. Turpis est pars que suo toto non convenit. Est ergo sua ratio talis unusquisque debet manere in eo statu in quem deus vocavit. ergo

In festo beate ceciliae

in epistolam I ad Corinthios. VII.

si uocatur aliq̄s in cōiugiu debent manere i ipso **H**aymo
Si habeas vxorē maneat cū ea si nō habeas: ducere non
 concupiscas. **¶** Deinde cū dicit. Circūcisus aliq̄s etc. hic
 ponit exemplū ubi p̄mo ponit ipm̄ exemplū. **S**cdo exem-
 pli rōm̄ ibi. Circūcisio em̄ nihil est. **T**ertio regulā gene-
 ralem ibi. Anusq̄s in qua uocatione. ponit aut̄ exemplū
 in ritu uiuēdi. **P**rimo iudeoz. **S**cdo gentiliū ibi. **I**n pre-
 pucio aliq̄s uocat̄ est etc. **D**icit ergo circūcisus es etc. q.
 d. unusq̄s ambulet in eo statu in q̄ uocat̄ est. uerbi gra
 circūcisus q̄s uocat̄ est. i. in ritu iudaico nō adducat id ē
 nō cogat adducere p̄puciu. i. ritū gentiliū in p̄pucio id ē
 in ritu genti q̄s uocat̄ est. nō circūcidatur. i. nō cogat ad
 ritū iudaicos. **A**ug. **S**eruat ibi ap̄lus qd̄ congruit ecclē-
 sijs siue iudeoz siue gentiliū. nunq̄ em̄ aufert cōsuetudi-
 nes q̄ seruata nō impedit salutē. ergo si cōiugiu nō impe-
 diat debēt uocari in cōiugio p̄manere. **¶** Deinde cū dicit
 Circūcisio em̄ nihil est. **H**ic subdit rōm̄ exēplū q̄ est talis.
Ritus nō impediens salutē nō debet mutari. p̄pter uocati-
 onem ad fidē. sed rit̄ tā iudaē q̄ gentilis est huiusmōdi.
 ergo etc. **A** simili ergo arguit in m̄ionio. p̄mo ergo tāgit
 qd̄ est ad salutē indifferēs. **S**cdo qd̄ est necessariū et expe-
 diens ibi. **S**ed obseruatio mandatorū etc. **D**icit igit̄ circū-
 cisio nihil est. i. nihil p̄dest et p̄puciu nihil est. i. nihil pro-
 dē vel obē. q. d. talis uel talis rit̄ uiuēdi nihil p̄ficat ad
 salutē. **S**al. vlti. **I**n xp̄o ibi nec circūcisio aliq̄d ualeat nec
 p̄pucium sed noua creatura. **A**mbro. ad salutē nec p̄dest
 nec obest iudaē aut̄ gentilis ritus. sed obseruatio mādas-
 torum dei aliq̄d p̄dest. **S**ap. 6. **C**onfoditio legū cōsumatio
 est incorruptionis. **¶** Deinde cū dicit. Anusq̄s in q̄ uo-
 catione etc. **H**ic cōcludit regulā ḡnalem dicens unusq̄s
 etc. q. d. ita gentilis nō inducat ad circūcisionem nec eon-
 uerso sed poti⁹ unusq̄s in q̄ cōditione uocatus est in ea
 scz cōditione uocationi nō repugnāte in ea p̄maneat et i q̄
 nō a qua in glo. aug. hoc em̄ ad eas cōsuetudines uite re-
 tulit q̄ nihil obsunt fidēi bonisq̄ morib⁹. sicut em̄ p̄i⁹ sic
 et latro ad fidem uocat̄. **S**ed ille in cōiugio manet nō a cō-
 iugio reuocat̄. **I**te uero a latrocinio reuocat̄ et in latroci-
 nio nō manet. **H**ō em̄ necesse est ut cōiuges desinant esse
 cōiuges. p̄pter xp̄i fidem sicut necesse est ut latrones des-
 nant esse latrones. **¶** **H**ic querit sup̄ illud vxorē a uiro nō
 discedere quare solā cām fornicationis d̄ns excipit ceteras
 uero om̄s molestias iubet fortiter sustineri. **C**ōtra leuit.
 23. **P**recepit lex le. p̄suz extra castra eij cere. **E**rgo p̄ lepra
 debet vxor a uiro discedere. **R**isio licet possit ob lepram
 discedere a cohabitatiōe nō tñ a thoro quin aliq̄d teneat
 reddere debitu p̄pe cā manēdo. **I**te a uiro suo recōci-
 lant. **C**ōtra deut. 24. dicit. **¶** Semel repudiata nō pōt
 āplius recōcillari. **R**ūdeo. **I**llō habebat locū in repudio
 legali. istud nō in diuortio euāgelico. **A**er em̄ erat seueri-
 tatis sz euāgelii pietatis. **I**te sup̄ illud uir vxorē nō di-
 mittat. glo. notabil. nō subdit de uiro sicut de muliere q̄a
 licet uiro aliā ducere. **C**ōtra aug. dicit q̄ similis forma
 debet suari in uiro et muliere. **R**e. illud p̄m̄uz in libris am-
 brosijs a falsarijs credit̄ additū. **H**ic dicendū q̄ illō abro-
 sio intelligit̄ in repudio. hoc aut̄ in diuortio. **H**az in repu-
 dio legali licebat uiro cōtrahere nō vxorē. qz̄ licebat antiq̄-
 tus uir uiro hēre plures vxores. nō eōuerso qz̄ per repu-
 diū illud soluebat̄ m̄ioniu: nō aut̄ p̄ diuortiu. **I**te nā ce-
 teris ego dico nō d̄ns. cōtra. **M**at. 9. **¶** Qui uos audit me
 audit. **R**ūdeo nō d̄ns dicit ore. p̄prio sed inspirādo. **I**te
 sup̄ illō si q̄s frater hēt vxorē. glo. cōiunx̄ fidelis licite po-
 test dimittere infidelē. **C**ōtra catholica nō pōt dimittere
 hereticū. glo. loq̄tur de infideli q̄ caret sacramēto fidēi nō
 solum hūi. **I**te ibidē glo. **H**ō est reputandū m̄ioniu
 qd̄ extra decretū dei factū est. **C**ōtra ergo m̄ioniu cōtrac-
 tum cā uoluptatis nō est matrimoniu. **R**ūdeo extra decre-

tum dei matrimoniu cōtrahi dicit̄ qñ cōtrahit̄ inter perso-
 nas lege p̄hibitās. **I**te si qua mulier habet uirū infidē-
 lem etc. p̄tra ergo iudaē cōuersa nō debet dimittere uirū
 iudēu cohabitare uolētē. **R**ūdeo sec⁹ est hodie q̄ tēpos
 re p̄mitte ecclesie. qz̄ tūc erat spes cōuersionis. nūc autēz
 potius est spes subuersionis. p̄pter obstinationē infidelū.
¶ **I**te sup̄ illud q̄ si infidelis discedat glo. recte dimittis
 tur mulier si dicat uiro. nō ero mulier tua nisi q̄ latrocinio
 diuitias mihi augeas. **C**ōtra. **M**at. 19. **E**xcipit sola cā for-
 nicationis. **R**ūdeo tūc debet dimittere ne scādalu⁹ ad tēp⁹
 exortū sit impetuu⁹. **I**te sup̄ illud **H**ō est em̄ seruutu
 subiect⁹ glo. cōrumelia creatoris soluit ius m̄ionij in eo
 qui relinq̄t. **C**ōtra m̄ioniu semp̄ est inter duos. ergo in
 utroq̄ soluit̄ uel in nullo. **R**ūdeo m̄ioniu soluit̄ i utro-
 qz̄ sed impedimētū ex m̄ionio resolutū manet in discedē-
 te solū. **¶** **I**te circūcisio nihil est. cōtra circūcisio p̄dest si
 legem obfues. **R**ūdeo aut̄ xp̄m̄ p̄derat sed post nō p̄dest.
¶ **I**tem sup̄ illō Anusq̄s in q̄ uocatione. glo. **A**d salu-
 tem nihil p̄dest uel obest iudaē uel gentilis rit̄. **C**ōtra
 gal. 5. **S**i circūdimini xp̄us uobis nihil p̄dest. **R**ūdeo.
 glo. loq̄tur de ritu cōuersandi inter homines nō de ritu de-
 um colendi.

Lectio quarta.

Seruus uocat̄ es nō sit tibi cure. **S**z
 et si potes fieri liber: magis utere.
¶ **Q**ui em̄ in d̄no uocat̄ est seruus. **L**iber⁹
 est d̄ni. **S**imilr̄ q̄ liber uocat̄ est: seru⁹
 est xp̄i. **P**recio empti estis. nolite fieri serui
 hoium. **¶** **A**nusq̄s ergo in quo uocat̄ est fra-
 ter in hoc p̄maneat apud deum.

Supius ondit̄ q̄ si infidelis p̄i⁹ nō discedat fidelis debz
 pariter cōmanere. **P**rio ad hoc allegādo spes uersionis
 infidelis. **S**cdo p̄manentia i statu p̄prie uocationis. **T**er-
 tio exemplū in ritu uersionis hic. **¶** **Q**uarto allegat̄ exē-
 plū in statu p̄ditionis. **¶** **U**bi p̄mo ipm̄ exēplū ponit. **S**ez
 cūdo rōz exēplū subdit ibi. **¶** **Q**ui em̄ i d̄no etc. **T**ertio ex h̄
 regulā ḡnalez cōcludit ibi. **¶** **A**nusq̄s ergo etc. **I**n p̄mā p̄i-
 mo p̄ponit in aliq̄ statu seruilit̄. **S**cdo supponit libertatis
 possibilitatē ibi. **S**z et si potes etc. **T**ertio hōz p̄m̄entia
 ad salutē ibi. **¶** **W**agz̄ utere. **D**icit ergo seru⁹ etc. q. d. unus-
 q̄s in q̄ uocatione uocat̄ est in ea p̄maneat. **¶** **U**erbi gra
 seru⁹ uocat̄ es ad fidē. i. xp̄i nō sit tibi cure. ut. i. uelis s̄-
 uitate effugere. **¶** **S**i honestū fuit phylemonis q̄ ad eum
 p̄fugerat cū p̄cib⁹ remittit ad d̄m ut p̄z in eplā ad phys-
 lem. sz poti⁹ si potes fieri liber maneat in fuiture qz̄ cā ē
 hūilitatis. **¶** **E**t sicut ait abrosi⁹. **¶** **Q**to qz̄ despectior est in h̄
 seculo p̄pter d̄nz. tāto magis exaltabit̄ in futuro. **¶** **E**rgo.
¶ **Q**to qz̄ deo p̄ciosior tāto p̄pter eū uilior. **¶** **W**occi⁹ cū om̄is
 fortuna timēda sit. magis tñ p̄sp̄ra q̄ aduersa. **¶** **D**einde
 cū dicit. **¶** **Q**ui em̄ i d̄no uocat̄ est etc. **H**ic subdit rōm̄ exēplū
¶ **E**t p̄mo pōit rōnez exēplū ex p̄te seruoꝝ. **S**cdo ex p̄te li-
 beroz ibi. **¶** **S**imilr̄ q̄ liber est etc. et est rō talis i ḡnali. **S**er-
 uitus et libertas sūt in d̄no ad salutē. sz solū debem⁹ eē sol-
 liciti de p̄tinentib⁹ ad salutē. ergo p̄ ind̄nti debet esse no-
 bis fuit⁹ et libertas. **D**icit ergo. **¶** **Q**ui em̄ in d̄no. q. d. et
 uere nō d̄bes curare. et em̄ p̄ q̄ q̄ in d̄no. i. in fide d̄ni uo-
 cat̄ est fuit⁹ fuiture corpali libert⁹ est d̄ni. qz̄. i. a d̄no mā-
 numissus liber ē libertate sp̄uali. **¶** **E**st aut̄ libert⁹ a fuiture
 liberat⁹ et talis a fuiture p̄cti a d̄no est liberat⁹. iō d̄ni lib-
 tus. **¶** **I**o. 8. **S**i fili⁹ uos liberauerit uere liberi erit. **¶** **D**e-
 inde cū dicit. **¶** **S**imilr̄ q̄ liber uocat̄ est etc. hic ponit rōm̄
 ex p̄te liberoꝝ. **¶** **U**bi p̄mo tāgit in liberis cū fuit⁹ debita f̄-
 uitate. **S**cdo fuitutis rōm̄ ibi. **¶** **P**recio empti. **T**ertio f̄-
 uitate.

Explanatio sancti Thome

ultutis obligationē ibi. **N**olite etc. Dicit ergo similiter et q̄ liber vocat̄ est libertate corpali fu? est xp̄i: fuitate sp̄iali. **R**o. p̄mo. **P**aul? fu? xp̄i ibi etc. qz siue fu? siue liber omnes tñ fui. et hoc iustū est qz p̄cio empti est. **H**oc ē qz p̄cio inestabili sāguine xp̄i. 1. pe. 1. **N**ō corruptibilib? au ro vel argēto redēpti estis de v̄ra vana cōuersione etc. **E**t qz tāto p̄cio empti est nolite fieri fui hoīuz postponē: do fuitū dei et vos hūanis sup̄stitutionib? occupādo. h? ei faciebāt isti. s. p̄mo. **E**go suz pauli. ego asit appollo. vn? quisqz ergo et circūcisus et p̄puciat? fu? et liber in q̄ statu vocat? est frater. i. fidelis i hoc p̄maneat apud deū. s. obf uādo diuina mādata. **Q**ui est p̄seruauerit vsqz in finez hic salu? erit. **M**at. 24. **E**rgo si cōiugar? voratus est ad fidem maneat cōiugatus seruando fidem.

Lectio quinta.

De virginib? aut̄ p̄ceptū dñi nō hēo: p̄siliū aut̄ do tanq̄ mīam cōsecutus a deo vt sim fidelis. **E**xistimo enim hoc bonū esse p̄pter instātes necessitatē. qm̄ bonū est homini sic esse. **A**lligatus es vxori: noli q̄rere resolutionē. **S**olut? es ab vxore. noli querere vxorē. **S**i aut̄ acceperis vxorez nō peccasti. et si nupserit virgo nō peccauit. **T**ribulationē tñ carnis habebūt huiusmōi **E**go autem vobis parco.

Pncipio hui? capituli egit de m̄fionto: hic incipit ps scda in qua agit de v̄ginitate. **A**bi p̄mo agit de v̄ginib? **S**cdo de virginū custodib? ibi. **S**i q̄s autē turpē se videt̄ ri existimat etc. **I**n p̄ma p̄mo ponit v̄ginib? p̄manēdi in v̄ginitate p̄siliū. **S**cdo nubētib? dat bene viuēdi moduz ibi. **H**oc itaqz dico frēs etc. **T**ertio ofidit qz magis expedit seruare p̄tinētie p̄positū ibi. **N**olo aut̄ vos sine sollicitudī ne esse etc. **I**n p̄ma pte v̄ginitatē cōsultat et laudat. **S**cdo matrimonii iā p̄tractū cōcedit et ap̄pbat ibi. **A**lligat? es vxori etc. **T**ertio m̄fiontiuz p̄trahendū defendit et a p̄cto excusat ibi. **S**i aut̄ acceperis vxorez etc. **I**n p̄ma dicit duo de v̄ginitate. **P**rimo qz nō est fuauda ex p̄cepto. **S**cdo qz est fuauda ex p̄silio ibi. **C**ōsiliuz aut̄ do. **A**bi ponit duplicē rōm q̄re istud p̄siliuz est seruandū. **P**ria est cōsilia: rij auctoritas. **S**cdo rei cōsulte dignitas ibi. **E**xistimo ergo hoc bonū. **D**icit ergo de v̄ginib? etc. q. d. de cōiugatis nō sepandis p̄ceptū dei est. de v̄ginibus autē p̄ceptū dei nō habeo. vt. s. cōtineat̄ vel vt nubāt. **M**ō est de hoc dix it dñs **M**at. 19. dicit consulendo. **Q**ui p̄t inq̄t cape cas piat. **V**irginitas aut̄ fm̄ aug. res est nō p̄cepti. suaderi potest impari nō p̄t. **C**ōsiliuz autē do. s. de cōtinēdo. cōsiliū mihi a spū sancto inspiratū. **T**obie. 4. **C**ōsiliuz semp a sapiente p̄quire. **C**ōsiliuz inq̄ do. et hoc tanq̄ p̄sequutus a dño mīam. i. ap̄latum mihi misericorditer p̄cessum. **C**onsecut? inq̄ ad hoc vt sim fidelis in disp̄satione mihi cre dita. **T**ñ credendū est mihi in cōsilijs. **L**uc. 12. **Q**uis pu tas est fidelis fu? **H**aymo qz ei mādatuz fuit vt esset fide lis p̄siliato: nō debuit cōsiliuz indigētib? abscondere. et est argumentū qz est acq̄scentū cōsilio plari. **D**einde, cuz dicit. **E**xistimo ergo etc. hic tangit dignitas ei? qd̄ p̄silit et hec duplex. **U**na qz expeditēs bonū. scda qz honestū ibi. **D**ñi bonuz est etc. **D**icit ergo existimo etc. q. d. qz fidelis p̄siliarius suz existimo ergo hoc bonū esse. s. manere in v̄ ginitate. et hoc p̄pter instātes necessitatē cōiuguz. s. vitā dam qz multe necessitates instāt. **U**nd̄ d̄cunt esse i mola **L**uc. 17. **U**nd̄ vulgariter dicit qz matrimonii habet ma gnuz os. existimo inq̄ et vere qz bonū est homi sic esse. s. i v̄ginitate. **B**onū scz honestū p̄pter puritatē. delectabilis

le p̄pter libertatē. v̄tile p̄pter mercedē qz ei debet aureos la et fruct? ceteris. **L**uc. 8. **A**ug. in glo. **S**up̄greditur v̄ginitas p̄ditionē hūane nature p̄ quā hoies angelis as similat̄ur. **M**aior tñ victoria v̄ginuz q̄ angeloz. **A**ngeli em̄ sine carne viuūt. v̄gines aut̄ in carne triūphāt. **D**e inde cū dicit. **A**lligat? es vxori etc. hic m̄fiontiuz p̄tractuz cōcedit et ap̄pbat. **A**bi p̄mo dicit qz cōiugar? nō debet q̄ rere diuortū. **S**cdo cōsultat qz solut? nō querat cōiugium ibi. **S**olut? es ab vxore etc. **D**icit ergo **A**lligat? etc. q. d. licet cōtinere sit bonū. tñ alligat? es vxori noli q̄rere solu tionem marie si bona est. **E**cc. 7. **N**oli discedere a mulie re sensata. **E**t dicit alligat? quasi duplici vinculo ligatus scz p̄sensu p̄ matrimonii initiatū et copula carnali p̄ m̄fionii p̄sumatū. **S**i em̄ tñ vno vinculo scz solo cōsensu li gatus esset posset q̄rere solutionē scz intrādo religionem. **S**olut? es ab vxore noli q̄rere vxorem si potes p̄tinere qz sicut dicunt apli. **M**at. 19. **S**i ita est cā hois cū vxore nō expedit nubere. **D**einde cū dicit. **S**i autē acceperis etc. hic excusat matrimonii cōtrahendū a p̄cto. **A**bi p̄mo ofi dit qz matrimonii p̄t cōtrahi sine p̄cto. **S**cdo qz leuius est esse sine p̄iugio ibi. **T**ribulationē tñ etc. **I**n p̄ma p̄tio p̄ponit veritatē de nō v̄gine. **S**cdo de virgine ibi. **E**t si nupserit etc. **D**icit ergo. si autē solut? es noli q̄rere vxorē. **S**i autē acceperis vxorē scz bono fine nō ad expletionē libi dinis nō peccasti. hic est argumentū euidentē cōtra hereticos qui cōtēnēt matrimonii de q̄bus. 1. **I**th. 4. **P**ro hibētē nubere. et similiter si nupserit v̄go nō v̄go deo dica ta. qz fm̄ **J**ero. vouentib? v̄ginitatē nō solū nubere. sed etiā velle nubere p̄tū ē. **N**ō peccauit. s. nubēdo. alioq̄m peccasset beata v̄go cū desp̄sata esset ioseph. **T**ribulati onem tñ carnis habebūt huiusmōi. s. cōiugati id est afflic tionem. p̄ reb? necessarijs p̄curādis et sibi et filijs suis et s lijs. **U**nd̄ leui? est esse sine cōiugio. **E**go aut̄ vobis parco quasi dicat cōsulo eultare cōiuguz qd̄ tñ p̄cedo p̄cedo firmitati v̄re. **E**t sic. **E**go aut̄ vobis p̄o in hoc qz cōsulo cauere tribulationes carnis. **N**otandū est hic qz sancta v̄ginitas magnū bonum est p̄pter multa. p̄mo qz carnis m̄diciāz p̄seruat. **A**p̄c. 14. **H**ij sunt qz cuz mulierib? nō sunt cōiugati v̄gines em̄ sunt etc. sicut bonū est sal qz cō seruat carnē a corruptione. **S**cdo qz alaz decorat et orn at. **U**nd̄ frequēt̄ in scriptura iungit v̄go pulchra. **S**ap. 4. **Q**z pulchra est casta generatio cū claritate. **C**ant. 4. **T**ota pulchra es amica. **T**ertio qz āgelis celi assimilatur. sic dicit hic glo. **E**t **M**at. 22. **I**n resurrectione neqz nubēt neqz nubent̄ sed erūt sicut āgeli dei **J**ero. **I**n carne p̄ter carnē viuere etc. **Q**uarto qz r̄po desp̄sāt. 2. **C**oz. 11. **D**esp̄dēt̄ est vos vni viro v̄ginez castā exhibere r̄po. **Q**uinto quia iungit et app̄rimit. **P**s. **A**dducēt̄ regi v̄gines post eam **S**ap. 6. **I**ncorruptio facit primū deo. **J**e. 3. **D**ux virginis tatis mee tu es. **S**exto qz ceteris statib? p̄ponderat. **E**cc. 26. **N**ō est digna p̄deratio aīe cōtinēti infra eodē. **Q**ui m̄fiontiuz iungit v̄ginez b̄nficit. et qui nō iungit melius fa cit. **S**eptimo qz odorē bone fame ispirat. **L**uc. 1. dicitur **E**t nomē v̄ginis maria. **C**ant. 2. **S**icut lilū inter spinas sic amica mea inter filias irim. **O**ctauo qz ad nuptias et̄ nas inuitat. **M**at. 25. **Q**ue pate erāt intrauerūt cū eo ad nuptias. sed heu qz ad cōseruandū difficiles. **J**o ecc. 42. **F**ilia patris abscondita est etc. **E**t hoc qz dyabel? suggestit p̄trariū: corruptio inclinatur ad actuz: pulchritudo allicit ad consensum.

Lectio sexta.

De itaqz dico frēs **T**epus breue est **R**eliquuz est: vt et q̄ habent vxores: tanq̄ nō hntes sint. et q̄ sicut tāqz nō sientes. et q̄ gaudēt tanq̄ nō gaudēt̄. et qui

Explanatio sancti Thome

¶ nubere. rōe maioris scitatis. et est rō sua tal. Cōtinens
studet scitanti et diuitati et amori dei. nuptia xō mūdo. ergo
illa p̄fēda est ibi. Porro ergo tāgit studiū in nupte q̄a
cogitat totali placere deo. Secūdo studiū nupte q̄ cogitat
p̄tīm placere mūdo ibi. Que aut nupta est. In p̄ia ip̄lis
cat tria. s. p̄tinentiū statū cogitatu. et fructū. Statū hones
tum q̄ innupta et x̄go: cogitatu. qui cogitat que
dñi sunt. multiplicatū fructu. q̄ vt sit sancta et. Dicit er
go Et similr mulier innupta id est vidua et x̄go cogitat.
id est maiorē habet facultatē cogitadi q̄ dñi sunt id est spi
ritualia et eterna. Cogitat in q̄ vt sit sancta magis q̄ nup
te. Multe em̄ nupte sunt sancte. Aug. ap̄lozes nō nupta
rum et in corpe et in sp̄i sanctificationē intelligi voluit. nō
tñ nuptas oīno sanctificationē p̄uauit. S̄ceta in q̄ corpore
id est corpabilit̄ actionib̄. et sp̄i id est sp̄ialib̄ actioni
bus. Vel sancta corpe p̄ra vitia carnalia et sp̄i cōtra sp̄i
alia. ¶ Deinde cū dicit. Que autē nupta est. Hic tangit
solicitudinē nuptaz. vbi implicat tria. P̄rio piugium.
Secūdo sollicitudinē ibi. Cogitat q̄ et. Tertio cōiugij stu
d iū ibi. Quomō placeat et. Dicit ergo. q̄ autē nupta est
cogitat q̄ mundi sunt scz de cura filioz de regimie dom̄
et huiusmōi. H̄i p̄ntes monuerunt sarā honorare foerū:
diligere maritus gubernare domū et. Thobie. 10. Cogi
tat in q̄ quō placeat viro. vnde hoc sine ornates se nō pec
cant: veritatem maḡ debēt studere ei placere ornatu mo
rum q̄ vestimētōz. 1. th. 3. Mulieres in habitu ornatu
ornates se nō in rotis crinib̄ auro et. ¶ Deinde cū dicit
Porro hoc ad vtilitatē et. Hic allegat tertiā rōm scz ma
lorem vtilitatē. Et est rō talis. Illud q̄ est vtil̄ magis
expedit. sed p̄tinere est vtil̄ q̄ nubere. ergo magis expe
dit eligere continentiā q̄ nuptias. P̄rimo ergo ostendit q̄
vtilē est p̄tinere. Secūdo q̄ honestū est ibi. S̄z id q̄ est ho
nestum et. Tertio q̄ facile ibi. Et q̄ facultatē et. Dicit
ergo porro et. q. d. p̄sulo nō nubere. porro hoc ad vtilita
tem vram maiores scz dico. vt expediti deo fulatis quia
sic mortificat caro q̄ est inimica sp̄i. Aug. sicut inimicus
occidit nō facit tibi iniuriā. sic caro mortificata nō turbat
animā. Dico in q̄ nō vt laqueū fornicationis scz incōtinē
tibus vobis in scia aliquid difficile sup hoc faciendo. Im
mo potius laqueus poneret si p̄suleret nubere q̄ de mul
ere dicit Eccl. 7. ¶ Laqueus venator est sed poti⁹ intem
dens inducere om̄s ad id q̄ honestū est scz ad sanctitates
corpis et anime nō q̄ cōiugalis status nō sit honest⁹ s̄z q̄
minus honest⁹. Aug. Nō matrimonij turpe esse mōstra
uit sed quod honestius erat generalis honesti nomine cō
mendauit et monens ad illud quod facultatem prebeat as
licui obseruandi se in dño id est ad seruitiū dñi et hoc sine
impedimēto q̄ est in piugio. 2. cor. 11. Respondi vos
vni viro x̄ginem castā exhibere x̄p̄o. Vere eligendus est
status continentie vbi maior comodum: q̄ hoc ad vtilita
tem: vbi minus piculum: q̄ nō vt laqueum. maior hone
stas: q̄ id quod honestum liberior: facultas seruiendi deo
q̄ facultatem prebet et. Notandum est hic q̄ multiplex
solicitudo est bona. P̄rima p̄lationis sicut nauta solici
tus est de regimine nauis pater de filiis. Ro. 12. Qui p̄
est in sollicitudine. Secūda p̄dicationis sicut pedagogus
solicitus est de puero: doctor de discipulis. p̄. thes. 2. ¶
Fiduciam habuit loqui ad vos verbis dei in multa sol
licitudine. Tertia discretionis sicut amicus verus solici
tus est de cōseruatione amoris ephe. 4. Soliciti seruare
vnitatem spiritus in vinculo pacis et. Quarta cōpassion
is sicut vir misericors sollicit⁹ est d̄ egenis et afflictis. 1.
thi. 1. Cum venisset romā sollicitē me quesituit et inuenit.
Quinta deuotionis sicut seruus sollicitus est de placēdo
dom̄o: religiosus deo. Mich. sexto. Indicabo tibi o ho
mo quid sit bonum. Et post Sollicitē ambulare cum deo
tuo Sexta circūspecionis sicut speculator de castro custo

diendo. deut. 4. Custodite animas vestras solcite. Cor
pus enim cū organis anima cū potentis quoddā castri
est. Septima actionis sicut agricola sollicitus est de ope
re perficiendo. Luc. 10. Martha martha sollicita es. 2.
thi. 2. Solcite cura teip̄suz p̄babilē exhibere deo. Scra
ua. p̄ulsionis sicut disp̄sator de domo. mercator d̄ cōp̄ia
to. paup̄ d̄ pane q̄rendo. Ro. 12. Sollicitudine nō pigri.

Lectio octaua.

Sis aut turpez se videri exi stimat
sup x̄gine sua q̄st supadulta et ita
optet fieri q̄d vult faciat. Nō peccat
si nubat. Nā q̄ statuit in corde suo firm⁹ non
h̄is necessitatē. p̄tatez aut h̄is suo volūtatē.
et hoc iudicauit i corde suo fuare x̄ginitatez
suā: bñ facit. Igit̄ et q̄ m̄fionio iūgit x̄ginez
suā bñ facit. et q̄ nō iūgit meli⁹ facit. Mulier
alligata est legi: q̄nto tpe vir ei⁹ viuit. Et si
dormierit vir ei⁹: liberata est a lege. Cui au
tē vult nubat: tñ in dño. Beatior aut erit si
sic p̄manerit scōm meū p̄siliuz. Puto autēz
q̄ et ego spiritū dei habeam.

Supius egit de x̄ginib̄: hic agit de x̄ginū custodibus.
ostēdēs p̄mo q̄ licet eis x̄gines suas piugio copulare. Se
cūdo q̄ nō similr nupti licet nisi post mortē viri cōtraher
ibi. Mulier alligata est et. In p̄ma p̄mo ostendit q̄ custos
pōt dare x̄ginē suā i piugio. Secūdo q̄ nō peccat h̄o facies
d̄ oibi. Nō peccat. si nubat et. Tertio q̄ etiā bñ facit suā
do ibi. Nā q̄ statuit et. Quarto q̄ licet vtrūq̄ sit bonū tñ
hoc est meli⁹ illo ibi. Igit̄ et q̄ m̄fionio et. In p̄ia p̄imo
suppōit in x̄gine etate nubilē. Secūdo volūtatē nubēdi ibi
Et ita optuit fieri et. Tertio dat nubēdi licētā ibi. Nō
vult faciat et. Dicit ergo si q̄s aut et. q. d. esse sine piugio
honest⁹ est et expediti Sed tñ si q̄s turpē se videri exi
mat apud iudiciū boiuz sup x̄gine sua timēs ne corūpa
tur eo q̄ sit supadulta. i. vltra p̄bētatē et iā in ānis nub
lib⁹ et ita ozi fieri vt nubat q̄ nō vult cōtinere: q̄d vult vir
go faciat custos. Eccl. 7. Trade filiā tuā et grāde op⁹ sed
sti et boi fenato da illā. Nec peccat custos si nubat x̄go.
Hoc ideo dicit fm̄ glo. Ne et si x̄go nō peccet custos v̄s
atur peccare. Augustin⁹ de bono piugali. Que se nō cō
tinet nubat. Que nō cepit delibere. Que egressa ē p̄s
ueret. nulla aduersario det occasio s̄z falsa retrahat obla
tio. ¶ Deinde cū dicit. Nā q̄ statuit et. Hic ostendit q̄ cus
tos x̄ginis bene facit eā in statu x̄ginali fuando. vbi im
plicat quadruplex p̄ditio ad h̄o expeditēs. P̄tia q̄ custos
firm⁹ sit in p̄positio eā x̄ginez custodiēdi. Secūda q̄ nō t̄
meat de casti x̄ginali ibi. Nō h̄is necessitatē et Tertia
q̄ cognoscat in x̄gine p̄positū p̄tēdi ibi. Potestātē au
tem h̄is et. Quarta q̄ hoc faciat ex deliberatiōe ibi. Et
hoc iudicauit. Dicit ergo. nā q̄ statuit et. q. d. ideo aut d̄
eo q̄ nō peccat q̄ tradit x̄ginez. naz de alio q̄ fuer eā patz
q̄ bene faciat. Nā q̄ fuer in corde suo fuare x̄ginem suā
firmus in p̄posito suo nō curās sobolē v̄l aliud huiusmōi
nō h̄is ne cessitatē tradēdi eā cū x̄go velit cōtinere. p̄tā
tem aut h̄is fm̄ alūne p̄tinentiā volūtatē sue p̄ficiēde. et
hoc iudicauit in corde suo. i. ex iudicio rōnis nō ex leuita
te mētis discernit esse bonū. 1. th. 5. Sine p̄iudicio ni
hil facias. iudicauit in q̄ fuare virginē suāz. Ambrosius
Nō ingerens ei fomitem nuptiaz. Eccl. 7. Filie tibi sunt
serua corpus illarum. Qui facit inquam sic bene facit.
¶ Deit̄ cū dicit. Igit̄ et q̄ m̄fionio et. Hic ostendit q̄ h̄ virū
q̄ sit bonū. tñ x̄ginitas ē melior m̄fionio. Vbi p̄o ap̄ p̄
bat statū piugalē. Secūdo p̄ponit statū x̄ginalē ibi. Qui d̄

in epistolam I ad Corinthios VIII

ingit. **De** q. **Igitur** q. d. q. oportet fieri ut dixim? Igitur qui inrimonio iungit virginem bene facit. quia licitum est quod facit. et non iungit cum virgo acquiescat continere melius facit. **Glo.** melius facit quod apud deum meritum suum collocat et a sollicitudine liberat eam. **Melius** enim est quod licet et expedit. **De** q. d. licet et non expedit. **Hic** enim bene vitur malo: ibi vero bene vitur bono. Bene vitur quod bono continentiam dedicans deo. Male vitur quod bono continentiam dedicans idolo. Male vitur quod malo concupiam relaxans adulterio. bene vitur malo concupiam restringens concubio. **Bonus** est pudicitia coniugalitatis. sed melius est continentia virginialis vel vidualitatis **fm glo.** **De** inde cum dicit. **Mulier** alligata est legi. **hic** ostendit quod non similiter coniugata nisi viro mortuo potest contrahere. **Ibi** primo ostendit quod coniugata non potest nubere viro vivente. **Secundo** quod viro mortuo potest alij nubere ibi. **Quasi** dormierit. **tertio** quod melius est illi continere ibi. **Beatorum** autem erit. **Quarto** quod debet consilio eius credere ibi. **Puto** autem quod et ego. **De** dicit quod mulier alligata est. **quasi** dicit. **Qui** non iungit virginem suam melius facit. **Et** vere melius. quia mulier alligata est. **Vel** sic virgo quicquid tempore potest nubere sibi vixorata non. quia mulier alligata est legi ita ut non possit nubere alteri quanto tempore vir eius vivit. **Ro. 7.** **Que** autem sub viro est mulier vivente viro alligata est lege viri. **De** inde cum dicit. **Quasi** dormierit somno mortis. de qua dormitione. **Jo. 11.** **Lazarus** amicus noster dormit. **Vir** eius. **Aug.** **Non** dicit pinus. sed vultus. vel quartus. vel quatuordecim. **Hec** nobis diffiniendum est quod non diffinit apostolus. **Quia** nec vllas nuptias debeo damnare nec eis verecundiam numerostatis afferre. **Si** dormierit in qua liberata est a lege viri unde permittit ei nubere. **Hinc** patet quod resurgenti non tenet copulari: sed cui vult nubat. **In** nuptiis enim solent habere malos puentus. **ideo** dicit. **Beati.** 24. **Docemur** puellam et queram? volutarit ei? **Subar** in qua tunc in domino. i. viro sue religionis naz in dispari cultu prohibitu est in lege matrimonii deut. 7. **Per** hanc licentiam apostoli reuocare sunt omnes pene et infamie. quod sine leges infligebant olim mulieri. **secundum** do nubentis infra tempus luctus scilicet ultra annum. **Ergo** in nuptiis exigit personarum legitimitas unde dicitur liberata est. **Con** sensus libertas. **Unde** addit. **Cui** vult nubat. **Cultus** paritas. **Quia** subdit. **Tunc** in domino. **De** inde cum dicit. **Beati** or autem erit. **Hic** ostendit quod melius est illi continere quam nubere dicens. **Quis** liceat ei? nubere tamen beatorum erit si sic permiserit se in nuptias. **Et** hoc est consilium meum supra eodem datum habebit enim fructus sexagisimam qui debetur viduis. **Dat. 13.** **Augustinus.** satis ostendit beatam esse post mortem viri. et secundo nubentem. sed beatorum est non nubens. **De** inde cum dicit. **Puto** autem et ego. **Hic** ultimo ostendit quod debent consilio eius credere quia inspirante spiritu sancto hoc consilium. **Et** hoc est quod dicit. **Puto** autem et ego. quasi dicit. **faciendum** est secundum consilium meum quia puto quod et ego sicut ceteri apostoli spiritum dei habent. **Ro. 8.** **Sed** et nos ipsi primitias spiritus habentes. **Hoc** ergo consilium debet impleri et propter fructum sequentem quia beatorum erit et propter consulentis auctoritatem. quia secundum consilium meum. et propter spiritum dei inspirantem. quia puto. **Hic** queritur super illo verbo. **Solo** vos sine sollicitudine esse. **Contra.** **Ro. 12.** **Sollicitudine** non pigri. **Responsio.** **Ibi** loquitur de sollicitudine spirituali hic de temporalit. **Item** super illo diuisus est. **Contra.** **Dee. 10.** **Diuisus** est cor eorum nunc interibunt. **Risio.** **Ibi** loquitur de diuisioe interioris principalis h de diuisioe exterioris. **Item** glo. ibidem: partit fuit mundo. **Contra.** **Dat. 6.** **Nemo** potest duobus dominis seruire. **Risio.** **Merus** est ita quod equaliter seruat utriusque in eo quod duo id est contrarij sunt. **Item** super illud. **Mulier** in nuptia cogitat que domini sunt: **glo**sa non cogitat ne damnatur a deo. **Contra.** **Damnari** potest ut pa-

ter in parabola de fatuis virginibus. **Responsio.** non cogitat hoc solum. sed cum hoc etiam ne offendat sponsum. **Item** super illud. **Et** sit sancta corpore et spiritu. **glo.** non potest fieri ut non sit sanctum corpus quo vitur sanctificator spiritus. **Contra.** spiritus sanctus vsus est lingua carnis pbe non sancta. **Jo. 11.** **Responsio.** vtebat ea ut spiritus non ut sanctificator. **Item** sed ad id quod honestum est. **Contra.** ergo matrimonium turpe. **Responsio** fm glo. **Pos** sitiuu posuit pro comparatio. **Item** super illud. **Qui** non iungit melius facit. **glo**sa. hic scilicet in coniugio bene vitur homo malo. **Contra.** cuius vsus bonus est ipsium quoque bonus est. **Responsio.** illud intelligitur de vsu rei per se scilicet ad quem ordinata est non per accidens scilicet ad quem ex prudentia vtenis ordinat. **Item** glo. ibidem. **Melius** est bene vitur bono quam bene vitur malo. **Contra.** **Hoc** difficillius illo. **Responsio.** loquitur hic de malo virij non supplicij. **Item** super illo verbo in glo. **due** pmissis. **Contra.** ergo due nuptie non sunt a deo. **Responsio.** **Non** ex eo quod due nisi ex consequenti. **Item** si dormierit vir quid dicitur est si resuscitatus? **Re.** requirit consensus non ad hoc quod sit inrimonio. **Item** super illud. **puto** quod spiritum dei habent. **Contra.** **Ro. 8.** **Car**ius quod neque mors neque vita. **Re.** fm glo. si dicit hoc dubitatio sibi quasi increpado.

Incipit capitulum octauum.

His autem qui idolis sacrificant sciamus. quod omnes sciamus habemus. **Sci**am inflat. **Charitas** vero edificat. **Si** quis autem se existimat scire aliquid: nondum cognouit quemadmodum oportet at eum scire. **Si** quis autem diligit deum hic cognitus est ab eo. **De** eis autem que idolis imolant sciamus quod nihil est idolum in mundo. et quod nullus deus nisi vnus. **Pa**ter et filius sunt qui dicantur: sive in celo sive in terra. **si**quidem sunt dii multi et domini multi: nobis tamen vnus deus pater ex quo omnia et nos per ipsum. **Sed** non in omnibus est scia. **Qui**dam autem cum conscientia vsque nunc idoli quasi idolotitum manducant. et conscientia ipsorum cuius sit infirma polluit. **Esca** autem non nos commendat deo. **Neque** enim si manducauerimus abundabimus neque si non manducauerimus: deficiemus.

Excluso errore circa correctionem criminum: ca. 5. et. 6. **Item** circa virginitatem et matrimonium. caplo septimo: hic excludit errorem circa esum et abstinentiam ciborum caplo isto et. 9. et. 10. loquens de his que idolis imolabantur a quibus quis in se licitis abstinere monet. **Primo** allegando eis scandalum infirmorum ca. 11. **Secundo** exemplum sui quod propter alios abstinere a receptione sumptuum licitorum caplo nono. **Tertio** exemplum pene indeorum post tanta beneficia dei in deserto perstratorum caplo 10. **Ergo** propter scandalum proximi exemplo apostoli propter timorem supplicij debemus abstinere a cibis aliquando licitis. **In** primo ostendit quod in se licita est comestio idolotitorum. **Secundo** ostendit quod non licet abstinere propter scandalum frum infirmorum ibi. **Ad**idete ne forte. **In** prima primo ponit quod maiores eorum habent sciam de idolotitia. **Secundo** ostendit quod scientiam habent de eis ibi. **De** eis autem qui idolis imolant. **Tertio** quod quidam infirmi hac scientia carent ibi. **Sed** in omnibus non est scia. **Quarto** quod alij coram eis idolotita edere non debent ibi. **Esca** autem nos si commendat deo. **In** prima ponit dicit quod de idolotitis sciamus habent. **Secundo** quod ea sine caritate inutiliter habent ibi. **Sci**am autem inflat. **Tertio** ostendit a quibus